

«F*ck Strindberg» ή αλλιώς «Οι Δανειστές» από το «Θεσσαλικό Θέατρο» στο Κ.Θ.Β.Ε.

kavalawebnews.gr/politismos/kritiki-theatrou/fck-strindberg-ή-αλλιώς-οι-δανειστές-από-το/

May 21, 2022

Πρόλογος

Το θέατρο είναι μια σύνθετη τέχνη στη σύλληψη και στην υλοποίησή της. Υπάρχει καταρχάς ένα κείμενο, το οποίο περιμένει από τον ηθοποιό να το ειρηνεύσει. Η γραπτή λέξη του χαρτιού, που απευθύνεται απλώς στη νόηση του αναγνώστη, περνάει μέσα από ένα σώμα και προορίζεται για τον θεατή. Η δυσκολία, λοιπόν, που αντιμετωπίζει κανείς όταν πρέπει να περιγράψει την έννοια του θεάτρου έγκειται στο ότι πρόκειται για ένα είδος μεικτό, που δεν κρίνεται με βάση το κείμενο αλλά με βάση τη σκηνική του απόδοση.

Ο ηθοποιός δεν είναι απλώς το κύριο μέσο, όπως το πινέλο, ή το βασικό υλικό, όπως το μάρμαρο. Είναι η ψυχή της θεατρικής δράσης με την απεριόριστη, και γι' αυτό ασύλληπτη, ποικιλία της. Δίνω σημασία στην ερμηνεία, επειδή στη συγκεκριμένη παράσταση ξεπερνά την ευρηματικότητα του σκηνοθέτη.

Δραματουργία

“Οι Δανειστές” του Σουηδού συγγραφέα August Strindberg χαρτογραφεί τη διάλυση του γάμου της Θέκλας και του Άντολφ, όταν δέχονται μια απρόσμενη επίσκεψη από τον Γκούσταβ, τον πρώτο σύζυγο της Θέκλας. Με βασικό εργαλείο τρεις εξαιρετικά λεπτοδουλεμένους διαλόγους, ο συγγραφέας πλάθει ένα σύμπαν αστείρευτης βίας και μίσους που οδηγεί την Θέκλα και τον Άντολφ στην καταστροφή. Είναι ένα έργο αμείλικτης εκδίκησης σε ένα τοπίο που, ενώ φαντάζει ρεαλιστικό, δονείται υπόγεια από ψυχικές εντάσεις, παράδοξα σύμβολα και παρουσίες.

Ο σκηνοθέτης δίνει την πρέπουσα σημασία στον δημιουργό του 19ου αιώνα, αφήνοντας το κείμενο αναλλοίωτο.

Στους “Δανειστές” η αγάπη, οι έρωτες, οι διαπροσωπικές σχέσεις και το κάθε λογής ερωτικό συναίσθημα δικάζονται υπό το βάρος του πόνου και της αδυσώπητης εκδίκησης, για το ποιος οφείλει σε ποιον, διαλύοντας σχέσεις και κατασπαράζοντας ανθρώπινες ψυχές.

Υπόθεση

Δύο άντρες, ένας καθηγητής νεκρών γλωσσών, ο Γκούσταβ, κι ένας καλλιτέχνης, ο Άντολφ, συναντιούνται σε ξενοδοχείο ενός παραθαλάσσιου θέρετρου. Ο Άντολφ, θεωρώντας τον Γκούσταβ έμπιστο, αρχίζει να του μιλάει ανοιχτά για τη γυναίκα του, τη Θέκλα. Η συζήτηση γρήγορα φτάνει σ' ένα σχέδιο που θα μπει αμέσως σ' εφαρμογή. Ο Άντολφ θ' αλλάξει συμπεριφορά απέναντι στη γυναίκα του, σε μια προσπάθειά του να της επιβληθεί, ενώ ο Γκούσταβ θα κρυφακούει. Όταν αργότερα ο Γκούσταβ θα εμφανιστεί στην Θέκλα, ο Άντολφ θα είναι εκείνος που θα κρυφακούει. Στόχος του Γκούσταβ είναι να παρασύρει τον Άντολφ στην αμφιβολία για την πίστη της γυναίκας του. Ποιος όμως είναι πραγματικά αυτός ο καθηγητής που ταξιδεύει με ψευδώνυμο και μπαίνει ανάμεσα στο ζευγάρι;

Σ' αυτό το σκληρό παιχνίδι εξουσίας τα πρόσωπα εκδικούνται, εξομολογούνται, έρχονται αντιμέτωπα με το παρελθόν και τα "ανεξόφλητα" χρέη τους. Αλλάζουν συνεχώς ρόλους παίζοντας πότε το θύμα και πότε το θύτη μέσα σε κωμικοτραγικές καταστάσεις. Οι μάσκες όμως κάποια στιγμή πέφτουν και οι χαρακτήρες φτάνοντας στα άκρα, προχωρούν πια σε μια κατά μέτωπο σύγκρουση, μέσα σ' ένα βίαιο και δίχως διέξοδο σχήμα, το "τρίγωνο".

Ο συγγραφέας

(Στοκχόλμη, 1849-1912) Πολυγραφότατος Σουηδός συγγραφέας και δραματουργός, πατέρας -κατά τον Ο' Νήλ- του σύγχρονου θεάτρου. Δύσκολη παιδική ηλικία, παράφορη φύση και ασταθής, οργισμένος ατομικισμός, βίαιος ενίοτε μισογυνισμός και διαρκής αναζήτηση του απόλυτου χαρακτηρίζουν τον Στρίντμπεργκ αλλά και τα πρόσωπα των έργων του, κατά το μάλλον ή ήττον αυτοβιογραφικών ("Ο γιός της δούλας"). Η σκέψη του,

επηρεασμένη από τον Kierkegaard, τον Nietzsche, τον Rousseau και τον Fourier, τον οδηγεί εκείθεν του ρομαντισμού, στον αθεϊσμό και τον μυστικισμό. Δεινός ερμηνευτής της συμπεριφοράς των ανθρώπων και των μυστηρίων του υποσυνείδητου, περνάει με θαυμαστή ευχέρεια από τον πιο σκληρό νατουραλισμό στον πλέον αέρινο συμβολισμό. Καταγγέλλει τον θρίαμβο της βίας στις διαπροσωπικές σχέσεις και την αδυναμία επικοινωνίας του ενός με τον άλλον ή με τους πολλούς, έχοντας ο ίδιος φτάσει στα πρόθυρα της τρέλας ύστερα από τις οδυνηρές αποτυχίες των τριών γάμων του.

Strindberg, August

Η νατουραλιστική περίοδος σημαδεύεται με επιρροές από τον Valles και τον Zola και περιλαμβάνει έργα όπως: “Το κόκκινο δωμάτιο” (μυθιστόρημα που θα προκαλέσει κοινωνικό σκάνδαλο), τα τρία θεατρικά “Ο πατέρας” (πιθανώς, νατουραλιστική παραλλαγή του κλασικού μύθου του Αγαμέμνονα και της Κλυταιμνήστρας), “Δεσποινίς Τζούλια”, “Οι δανειστές”, οι σουηδικές ιστορικές τραγωδίες “Ο κύρ Ούλοφ”, “Γουσταύος Βάσα” και “Γουσταύος Αδόλφος” και, τέλος, το δράμα “Ο χορός του θανάτου”. Ακολουθεί η περίοδος του μυστικισμού, ενός γαληνεμένου μυστικισμού, εμπνευσμένου από τον θεόσοφο Swedenborg (“Ονειρόδραμα”).

Η τρίτη περίοδος φωτίζεται από ένα διαυγές ουμανιστικό φως χάρη στο Intima Teatern (1907), ένα μικρό θέατρο το οποίο ο ίδιος ο Στρίντμπεργκ δημιουργεί και διευθύνει για να παρουσιάσει εκεί την “Καταιγίδα”, τον “Πελεκάνο”, τη “Σονάτα των φαντασμάτων”, έργα δωματίου διαποτισμένα με σκληρότητα και απόγνωση.

Η παράσταση

Από το 1889, που γράφτηκε το έργο, το βλέπουμε το 2022 στη Μονή Λαζαριστών, ως μετάκληση από το Κρατικό Θέατρο «PLUS». Πρόκειται για μια πρωτοβουλία του ΚΘΒΕ στο πλαίσιο της έναρξης συνεργασίας με διαφορετικούς Καλλιτεχνικούς φορείς και Οργανισμούς.

Ο σκηνοθέτης Αλέξανδρος Νικόλαος Μπαλαμώτης δηλώνει πριν από την πρεμιέρα της παράστασης στη Λάρισα: «Πρόβα, για το “f*ck Strindberg ή αλλιώς οι Δανειστές του Στρίντμπεργκ”. Σε ένα υπόγειο στο Θησείο. Σταματάει ο χρόνος και είμαστε στον 19ο αιώνα και μελετάμε τα “γιατί” της “Θέκλας”, του “Άντολφ”, του “Γκουστάβ”. Τους στόχους, τα θέλω τους. Και παράλληλα τα δικά μας. Η αποδόμηση του Στρίντμπεργκ με τα όλα της».

« Γ*μ*σε τον Στρίντμπεργκ» τιλοφόρησε την παράσταση η παραγωγή. Όχι, τυχαία. Ας προσέξουμε ότι στα αγγλικά η εξαιρετικά κοινόχρηστη λέξη «f*ck» ίσως να μη λέει τίποτα το ουσιώδες, να είναι μια συνήθης βωμολοχία ή να μεταφέρει απλώς την ένταση της στιγμής. Πάντως, επιδέχεται πολλές αναγνώσεις, όπως: καθημερινή αστική συναλλαγή ή αργκό, κάποια περιφραση ή μια λεκτική προσβλητική περικοκλάδα. Άλλοτε προφέρεται ως οργίλος επιθετικός προσδιορισμός κι άλλοτε επιβάλλεται να παραλειφθεί. Εν προκειμένω, αφήνεται στο κοινό η ερμηνεία της. Στέκει και ως ανάθεμα και ως αγανάκτηση και ως μεταφορά της εμμονής του συγγραφέα με τη διάλυση δεσμών, την αποδόμηση σχέσεων και προσώπων. Ιδίως, γυναικών.

Στην παράσταση δύο άντρες ηθοποιοί αναλαμβάνουν και τους αντρικούς αλλά και τον μοναδικό γυναικείο χαρακτήρα της Θέκλας. Πρόκειται για μια σύλληψη του σκηνοθέτη, μέσω της οποίας καταρρίπτονται τα στερεότυπα και οι κοινωνικοί ρόλοι. Κεντρικός άξονας της παράστασης είναι ο σχολιασμός των αντιφάσεων των ιδεών του Στρίντμπεργκ σχετικά με το γυναικείο φύλο και την κατωτερότητα του.

Η καινοτόμος σκηνοθεσία οδήγησε τους, κατ' ουσία δυστυχισμένους ήρωες του έργου, σε μονοπάτια μιας προδιαγεγραμμένης διαδρομής, της οποίας ο χαρακτήρας είναι η μοίρα. Ότι, δηλαδή, δε θα μπορούσαν να ενεργήσουν διαφορετικά από το μοιραίο.

Ακόμη περισσότερο από τον μεταγενέστερο “Χορό του Θανάτου”, οι «Δανειστές» είναι ένα πρότυπο για ένα είδος δράματος που θα άνθιζε τον 20ο αιώνα από συγγραφείς τόσο διαφορετικούς, όπως ο Ευγένιος Ο, Νηλ, ο “Έντουαρντ Άλμπυ και ο Χάρολντ Πίντερ. Αλλά είναι πιο ωμό και πιο σκληρό από οτιδήποτε ακολούθησε.

Αν ο Άντολφ είναι ένα είδος *tabula rasa*, που θα γραφτεί από πιο έμπειρα χέρια, ο συναισθηματικά ημιδιαφανής Γκούσταβ του Γιώργη Βασιλόπουλου εγγυάται ότι αυτή η κενή σελίδα έχει μια πονεμένη ατομική υφή και σχήμα. Η Θέκλα του ίδιου και του Αντώνη Κυριακάκη, είναι ένα υπέροχο κράμα ματαιοδοξίας, εγωκεντρισμού και αρκετής παρατεταμένης αμφιβολίας για τον εαυτό της.

Ο Αντώνης Κυριακάκης ενσαρκώνει αρχικά ήρεμα, αλλά στη συνέχεια αυτοκαταστροφικά τον Άντολφ. Ο Γκούσταβ εξελίσσεται σταδιακά σε έναν χειριστικό άνθρωπο, που έχει στραγγιστεί από κάθε συναίσθημα εκτός από ένα: τη δίψα για εκδίκηση. Θέλει να ξαναγίνει κορυφαίος «σαρκοφάγος». Και στην πρωταρχική «ζούγκλα» της ζωής του Στρίντμπεργκ, αυτό είναι πραγματικά το μόνο συναίσθημα που έχει σημασία.

Οι δυο εξαιρετικοί ηθοποιοί ερμηνεύουν ισομερώς τους ρόλους και ισορροπούν μεταξύ της αγάπης, της ζήλειας και της αποστροφής προς το γυναικείο αδύναμο, υποδεέστερο φύλο.

Είναι δελεαστικό να πιστεύει κανείς ότι ο σκηνοθέτης Νικόλαος Μπαλαμώτης κωδικοποιεί τον μισογυνισμό του Στρίντμπεργκ, ώστε μια τέτοια απόδοση στη σκηνή να είναι αναπόφευκτη συνέπεια της παραίτησης των ανδρών από την εξουσία πάνω στις γυναίκες. Αλλά ο πανούργος συγγραφέας είναι πολύ καλός δραματουργός για να κρατήσει αυτή την αναγωγική σκέψη, για πολύ. Εξάλλου, χωρίζει τον πρώην σύζυγο της Θέκλας, τον Γκούσταβ, για να θολώσει τα νερά. Ο Γκούσταβ, στο μεταξύ, δηλητηριάζει το μυαλό του Άντολφ, όπως ο Ιάγος τον Οθέλλο, και παίζει ψυχοπαθητικά παιχνίδια μυαλού με τη Θέκλα. Παράλληλα προωθεί ένα δόγμα ανδρικής ανωτερότητας έναντι της γυναίκας.

Το έργο εξελίσσεται σε τρεις συγκλονιστικές συναντήσεις, οι οποίες πιστοποιούν τις ασυμβίβαστες συγκρούσεις στην αρχετυπική τους φύση.

Στο «διά ταύτα», η σκηνοθεσία αφορίζει με το ρήμα «f*ck» τον Στρίντμπεργκ, ενώ την απατηλή αρχική ηρεμία και άνεση τη μετατρέπει σε καταστροφή, ανοίγει παλιές πληγές, αποκαλύπτει ανασφάλειες και μυστικά και τα προηγούμενα χρέη διευθετούνται, όπως το ήθελε ο συγγραφέας.

Η όντως πειραματική παράσταση είναι μια τολμηρή μα θαρραλέα εκδοχή των «Δανειστών» του Στρίντμπεργκ, μια λεπτή, πνευματώδη αναβίωση, μια συναρπαστική νέα προοπτική στην ανάγνωση του γνωστού έργου του Σουηδού συγγραφέα, στην οποία η υποτιθέμενη ενσάρκωση του γυναικείου μίσους αποδεικνύεται ο πιο σκληρός επικριτής του.

Δεν πρόκειται για διασκευή. Είναι ατόφιο το κείμενο του συγγραφέα. Πάνω σ' αυτό χτίστηκε η σκηνοθετική άποψη του Αλέξανδρου Μπαλαμώτη, ο οποίος τριπλασίασε τον οπτικό χώρο του θεατή με επιφάνειες προβολής, ενίσχυσε τη δυνατότητα της εκφραστικής λεπτομέρειας και έδωσε ρυθμό στη δράση με την μουσική του Ευριπίδη Μπέκου. Οι επιφάνειες προβολής χρησιμοποιήθηκαν ως «πίνακες» καταγραφής συγκεκριμένων σκηνών.

Επίλογος

Η παράσταση «F*ck Strindberg» εντάσσεται στον αναστοχασμό της κλασικής δραματουργίας, του Στρίντμπεργκ, μέσα από την οπτική γωνία του σύγχρονου οικολογικού φεμινισμού που διερευνά τις έμφυλες ταυτότητες. Το κίνημα «me too» έδειξε την αναγκαιότητα αυτού του προβληματισμού.

Συντελεστές

Μετάφραση: Elio Pearlman

Σκηνοθεσία: Αλέξανδρος Νικόλαος Μπαλαμώτης

Σκηνογραφία – Κοστούμια: Γιάννης Κατρανίτσας

Πρωτότυπη μουσική και ηχητικός σχεδιασμός: Ευριπίδης Μπέκος

Βοηθός Σκηνοθέτη: Τζένη Μαράβα

Διεύθυνση Παραγωγής: Νίκος Γεωργάκης

Φωτισμοί: Μάκης Παπατριανταφύλλου – Ανδρονίκη Τσαγκαράκου

Ήχος – Φώτα – Live εικόνα: Μάκης Παπατριανταφύλλου – Γιώργος Γκόλαντας

Κατασκευή κοστούμιών: Νικολέτα Καϊση

Κατασκευή Σκηνικού: Χρήστος Καράκης – Νίκος Ανδριανόπουλος

Φωτογραφίες: Γιάννης Χατζηαντωνίου

Τρέιλερ: Δημήτρης Βάλλας Life of Film production

Επεξεργασία live εικόνας: Βαγγέλης Αντωνόπουλος

Αφίσα – Πρόγραμμα: Μουτζούρα

Παίζουν με αλφαβητική σειρά:

Γιώργης Βασιλόπουλος: Γκούσταβ, Θέκλα

Αντώνης Κυριακάκης: Άντολφ, Θέκλα

*Οι σκηνές του ΚΘΒΕ λειτουργούν σύμφωνα με τις ισχύουσες υγειονομικές διατάξεις.

Παύλος Λεμοντζής

ΚΡΕΚΑ Α.Ε.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΣΤΙΜΙΑ
Επώνυμη ποιότητα

Παραδοσιακό

Παντοπωλείο

Παναγιώτα Γκουντέλια
Τηλ.: 2513 008 116
Ελ. Βενιζέλου 45, Καβάλα